

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Juris Canonici Theoria Et Praxis, Ad Forum Tam
Sacramentale quàm contentiosum, tum Ecclesiasticum,
tum Seculare**

Cabassut, Jean

Lugduni, 1698

VII. De usuris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62355)

CAPUT VII.

De Usuris.

I. **U**SURA est lucrum pecuniâ aestimabile, vi mutui veri aut palliati quaesitum. Vox *Lucrum*, in hac definitione locum generis subit: reliquæ voces differentiam constituunt. Vox *pecuniâ aestimabile*, excludit lucra spiritualia, ut sunt gratiæ & merita virtutum apud Deum, de quibus JESUS CHRISTUS ait Matth. 19. *Centuplum accipietis; & vitam æternam possidebitis.* Excludit insuper merita inter homines, quos demereri quis potest mutuando, quum nulla intercedente pactioe sperat amicitiam, vel gratitudinem mutuatarii, atque ex his sponte & liberaliter emergentia commoda temporalia. Spes enim ab omni conventionem remota neque usuram in temporalibus inducit, neque simoniam in spiritualibus rebus, ut cum Sancto Thoma unanimes Doctores affirmant: dummodò in spiritualibus primaria intentio non versetur circa commodum temporale, unde nasci posset, ut suo loco disputabimus, simonia mentalis. Quod verò dixi, *Vi mutui*, discrimen innuit usuræ à veri damni emergentis, aut lucri cessantis compensatione, & à penali mora cum culpa conjuncta, de qua conventum bona fide ab ipso initio fuerit, juxta Glossam generaliter receptam in cap. *Conquestus*, verbo *Defendo*, de usuris. Dixi denique, *Mutui veri, aut palliati*. Cùm enim multibus, quæque in pondere, numero, vel mensura constant, & quarum dominium seu proprietas transfertur in mutuatarium, l. 2. §. *Appellata*, D. de rebus creditis: & cùm aliunde mutuum ex Evangelica lege debeat esse gratuitum, Lucæ vers. 35. *Benefacite, & mutuum date nihil inde sperantes*; quidquid ratione mutui ultra sortem exigitur, usurarium est & indebitum. Concilium pariter Agathense can. 8. hoc docet: *Usura est ubi amplius requiritur quam datur, verbi gratiâ si dederis solidos decem, & amplius quaesieris.*

II. Mutuum non solum explicitum, sed etiam implicitum, quod palliatum vocant, est quoque illicitarum usurarum seges & materia fructificationem, ut fit quum in emptione & venditione pretium ob anticipatam solutionem minuitur, aut augetur ob dilatam: perinde est enim ac si pretium mutuo daretur ab emptore; sic tamen, ut quod de justo pretio demitur, cedat in lucrum fructificatum ex mutuo simulato. Augmentum quoque justii pretii ex dilata solutione perinde est ac si venditor illam pretii pecuniam

pecuniam mutuo daret ea lege, ut ille iusti pretii superexcessus locum teneat usurae, ut docent cap. *In civitate*, & cap. *Consuluit*, de usur. Secus tamen iudicandum, ubi augetur pretium ob aliquam ex tribus memoratis causis, quae singulae iustae sunt: Prima est, lucrum cessans cum debitis conditionibus: secunda, damnum emergens; quae frequentissime negotiantibus accidunt, eo quod rerum pretia vel non solvantur, vel ultra modum differantur: quo fit ut mercatores negotiationum lucrosarum occasiones plerumque disperdant ex defectu pecuniae sibi debitae. Tertia, eaque iusta causa fundatur in valde culpabili dilatione solutionis, qualis occurrit frequens in Magnatibus, aliisque personis, quas vel ob avaritiam piget debita persolvere, quanvis commode id possint; quaeve ex opposito per prodigalitatem & luxum sibi facultatem praeripiunt creditoribus suis satisfaciendi: unde consequens est, ut creditores gravia damna, iacturas & pericula sustineant; si modò in hanc poenam Partes convenerint, vel à Iudice discernantur.

III. Mutuum similiter palliatum & foeneratium contrahunt quicumque roganti mutuum pecuniam praetextunt sibi eam ad manus non esse; ideoque ex rogantis penuria lucrum captantes, vendunt merces aliquas majori pretio, etiamsi iusti pretii latitudinem non excedat, hac conditione, vel tacita intentione, ut eadem merx sibi minore pretio retrovendatur. Perinde est enim ac si minus pretium retrovenditionis mutuarent cum usurario lucro superabundantiae, quae est in priore simulata venditionis pretio. Bonacina de contractibus disp. 3. quaest. 2. punct. 3. n. 9.

IV. Usura iure ipso naturae prohibita est ob multiplicem rationem. 1. Quia jus naturae reprobat plus ab alio exigere quam à te receperit; quod facit omnis scenerator. 2. Quia nefas est compellere quemquam ad emendum rem suam, cuius habet iustum dominium: atqui mutuatarius est dominus rei sibi creditae; per mutuum namque transfertur rei creditae dominium: nefas igitur est eo nomine quidquam superabundans exigere. 3. Sicut iniuste obligaretur creditor in partem iacturae rei mutuo datae, quia cum abdicaverit ejus dominium à se atque usum, nihil debet sentire damni ex illius iactura; quandoquidem res omnis suo domino perit, si absit aliena culpa: eadem ratione creditor nullum habet lucrandi jus ex re credita; lucrum enim & damnum aequo jure ad dominum rei pertinent. 4. Quia nulla permittit ratio, ut fructum sibi aliquis quaerat ex re non fructifera, quales sunt res quae ipso usu consumuntur. Quocirca Deus in Scripturis passim usuras damnat. Exod. 22. vers. 25. Levit. 25. vers. 35. Deuteron. 23. vers. 19. 2. Esdræ 5. vers. 7. Psal. 14. vers. 6. Luc. 6. vers. 34. & 35.

V. Leges quidem Caesareae minus religiosae fuerunt, quippe quae usuras permittebant ad certam summam redactas, & ad illas exigendas actionem dabant. Famossissima lex olim Constantini Magni fuit, quae habetur in Codice Theodosiano, lib. 2. tit. ult. l. 1. tam circa fruges quam circa pecuniam

pecuniam numeratam, his verbis: *Quicumque fruges humidas, vel arentes indigentibus mutuas dederint, usura nomine tertiam partem consequantur; id est, si summa crediti in modis duobus fuerit, tertium modium amplius consequantur. Hac lex ad solas pertinet fruges; nam pro pecunia ultra singulas centesimas creditor veratur accipere.* Erant istae velut reliquiae morum nuperi Patrabat. Ne tamen Principum & Magistratum animos à Christiana Religione quasi legum adversatrice alienaret, quodammodo dissimulans tolerabat, solisque Clericis per publicas & saepius iteratas sanctiones prohibebat usuras. Inde statuit canon Apostolorum 43. *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconi etiam Concilii canon 17.* utramque usurarum praedictarum speciem Clericis interdicit, eisque nominatim vetat *ἐναγομί*; id est centesimas, quae pecuniis assignabatur; & *ἡμιολίας*, id est sesquialteras, seu sesquialteras, quae pro mutuatibus frugibus constitutaerant. Utraque similiter sub nominibus *τόκε*, & *ἡμιολίας* Clericis prohibet Concilium Laodicenum can. 5. qui canon inseritur dist. 46. can. *Non licet*, Clericos pariter foeneratores à Fidelium communione sejungit Arelatenis Concilii primi canon 12. Eadem Clericis iteratur prohibitio in Concilii Carthaginensis tertii can. 16. & habetur in Decreto, 14. quaest. 4. can. *Nullus Clericorum.* Generalior est prohibitio in Concilii Eliberini can. 20. ibi namque Clericis simul & laicis foenerata vetantur, pœnisque distinctis coercentur. Habetur porro apud Gratianum sola ejus pars quae Clericos attingit, can. *Si quis*, dist. 47. Sancti verò Ecclesiae Doctores, ex Latinis Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, Leo Papa, Gregorius Magnus; & ex Graecis Basilii, Chrylostomus, aliique in laicos foeneratores saepe invehuntur. Vide aliquot eorum loca apud Gratianum 14. causa quaest. 3. & 4. Quibus adjungi possunt S. Basilii tota homilia in psal. 14. & Lactantius lib. 6. cap. 18.

V I. Hemiolias seu sesquialteras usuras Theodorus Balsamon in Nicæna Synodi can. 17. perperam exponit de medietate usurae centesimae, ut pro duodecim sex tantum annua praestentur. Sed planè certum est ex ipsa Constantini lege hemioliās, seu sesquialteras usuras fuisse solarum frugum, nihilque aliud significare quàm exactionem totius mutuae rei cum augmento dimidii, ut pro duobus modis mutuatibus tres modii recipiantur. At centesima usura in sola pecunia versabatur, & addicebat creditori numerum unum ad singulos menses pro nummis creditis centum; itaque annuatim pertingebat ad duodecim pro mutuatibus centum. Arcadii tamen lex sub eodem libro & titulo Codicis Theodosiani usuras Senatorum moderabatur ad dimidiam centesimam, hoc est sex annua pro centum mutuo datis. Scribens Sanctus Hieronymus in haec verba Ezechielis cap. 18. versic. 8. *Si ad usuram non commodaverit, & amplius non acceperit, haec sapienter admonet: Putant quidam usuram esse tantum in pecunia: quod praevidens Scriptura divina*

divina omni rei aufert superabundantiam, ut plus non recipias quam dedisti. Solent in agris frumenti & milii, vini & olei, cæterarumque specierum usura exigi, sive ut appellat sermo divinus, superabundantia: verbi gratia ut hyemis tempore demus decem modios, & in messe recipiamus quindecim, hoc est amplius partem mediam.

VII. Jus Civile in omnibus bonæ fidei contractibus, & præterea in legatis & fideicommissis, usuras deberi decernit ex mora computanda ex die interpellationis, vel ex die litis contestatæ, l. Mora fieri, in princip. & §. In bonæ fidei, D. de usur. l. fin. D. de peric. & com. rei vend. l. Qui solidum, & l. Si quis servum tuum, D. de legat. 2. l. In bonæ fidei, C. de usur. Et quidem si per sententiam Judex usuras istas adjudicet, spectandum erit an fuerit mora ista culpabilis, eo quod reus cum solvere debuisset, vel neglexerit, vel suâ culpâ, quæ obligatione posterior sit, putâ lusibus, aut superfluis expensis sibi ademerit solvendi facultatem. Si res ita sit poterit usura adjudicata exigi, cum sit in pœnam culpabilis moræ per sententiam, eamque justam imposita. Idemque censendum si Pars, cui per sententiam adjudicatum fuerit verum, nec fictum interesse, sive lucri, sive damni, ob rem tempore debito non persolutam pariatur detrimentum. Sed neque mora debitoris culpabilis ulla fuerit, aut justum lucri, vel damni interesse non intervenierit, non potest creditor in foro conscientiæ hujusmodi usuras etiam per sententiam adjudicatas exigere; debetque contentus esse recuperatione rei petita, & indemnitate expensarum litis. Si verò sive ex mora culpabili, sive ex alia quavis culpa debitoris creditor verum damnum sustineat, tenebitur in conscientia mutuatarius illud reparare, quanvis nihil expressè convenisset, nec Judex quidquam decerneret. Est quippe naturalis obligatio damni alieni reparandi in eo qui suâ culpâ damnificavit, cap. fin. de injur. & dam. dato. Famofus ille Parisiensis Advocatus, cujus irreligiositas commoverit, ut ipsius libri nomenque, quasi alterius Erostrati, Romanis decretis proferberentur, vel solus sufficere videatur apud Forenses Gallicanos ab usurarum praxi & patrocinio deterrendos, qui in suo Tractatu de usuris, num. 15. sic loquitur: *Moribus invaluit, ut mutuum debeat esse, & sit gratuitum, omnesque leges usuraria in mutuo prorsus exoleverunt. Quod est justum & rationale, tum attentâ naturâ mutui, tum ad vitandam frequentiam turpium questuum.*

VIII. Si creditori nullatenus petenti aliquid à mutuatario detur gratuito, poterit sine scœnore, vel peccato recipi. Veruntamen non est facile præsumendum, omne oblatum esse gratuitum. Munera enim quandoque à debitoribus offeruntur metu severioris exactionis cui se impares agnoscunt ob paupertatis angustias. Si ergo munera ista sint pretiosa, aut pecuniaria, præsumendum est non esse spontanea, si debitor inopiâ laboret; debetque creditor oblata recusare, ne occasione aliena paupertatis locupletetur. At si levia sint, manuscula, nec pecuniaria, nec difficile parabilia,

M M m m cenleri

cenferi poterunt ex spontanea animi gratitudine proficisci, atque ita licebit recipere. Et hinc valebit regula ista: Contrectans rem credens invitum dominum, committit furtum; sed furto non est obligatus, si dominus erat volens, l. *Inter omnes*, §. *Reste*, D. de furtis.

I X. Potest creditor pascisci cum mutuario ab initio de prestando vero, nec ullatenus ficto interesse, idque postmodum exigere. Ratio perspicua est, quia in hoc nihil requirit præter justam sui indemnitate: neque justè compellendus est ad subeundam jacturam & damnum ex hoc ipso quod alteri se beneficium præstat, l. *unica*, C. de sequest. quæ pro eo quod interest profer. Eaque lex duplicis rei meminit, scilicet lucri & damni, hoc est (ut ibi exponit Glossa in verb. *Possibile*, & Bartolus ibid.) lucri cessantis, & damni emergentis. Sit hoc exemplum damni emergentis. Destinatum habeo pecuniam reficiendæ domui meæ ne corruat, aut coëmendo tritico ad alimentarem anni prævisionem, vel seeno ad jumentorum pabula, vel septis & aggeribus struendis ad arcendam aquæ vim ne prædium inundet, aut solvendis nominibus seu debitis: & cum aliam præsentem aut accommodatam pecuniam non habeam, istam quam à me rogas pecuniam, tibi protestor jam esse illis præfatis rebus destinatum, mihi quæ aliam non suppetere, ideoque simul de damno, si quod futurum est, à te refarciendo protestor. Contingit exinde ut domus corruat, aut ut triticum, vel seeno credito simul & carius emam, aut pecus fame pereat, aut ager aquis inundetur, aut cogar ab aliis mutuo sumere cum usuris. Exemplum verò lucri cessantis: Ego pecuniam habeo mercaturæ ad proximas nundinas destinatum; sed quia tibi mutuo roganti credo, aut quia præstituto die non solvis, lucro ex mercatura sperato frustrari cogor.

X. De utroque interesse, damni emergentis & lucri cessantis communiter scribunt Doctores, utrumque ex mutuo contingens exigi posse tribus casibus. Prior est quum culpabilis in solvendo mora præcessit, Secundus quum sive ante, sive post moram contigit, sed mutuum datum est per aliquam vim, sive Regis, sive Civitatis, sive alicujus præpotentis. Tertius, etiamsi nulla vis, vel mora, vel culpa debitoris intervenerit, dum tamen fuerit ab initio admonitus debitor damni impendentis, & iste concesserit hoc damnum, si contingat, præstare ultra mutuatum sortem, ut expressè docet S. Thomas 2.2. quæst. 78. art. 2. ad 1. idemque tract. de malo, q. 3. art. 4. ad 14. In tribus prædictis casibus licet etiam ab initio convenire de summa ultra sortem rependenda ad verisimiliorem taxam æstimationis illius interesse. Sotus lib. 6. de just. & jure, quæst. 1. art. 3. Navarra in Manuali, cap. 17. num. 111. & in comment. de usuris, num. 39. Toletus lib. 5. cap. 32. num. 7. ut alios innumeros sicam, Dummodo fraus omnino procul eliminetur, neque incertus eventus tanti computetur ac si certus esset. * Igitur præter protestationem lucri cessantis, damni quæ emergentis, atque moræ culpabilis, ratio etiam habenda est periculi sortis ac mala-

fidei

fidei ipsius mutuatarii, cui mutans se exponit. Frequens namque experientia docet, debitores sive male administrando, sive per neglectum, sive etiam per infortunium aut prodigalitem, suis creditoribus decoquere ac versuram facere. Alii morosi adeo sunt creditoribus, ut non nisi per vim & lites ac graves expensas debita creditoribus exsolvant, quæ causa est vigentis apud Chineses legis, ut creditoribus adjudicentur triginta nummi ad sortem nummorum centum. Quapropter Regulares Missionarii, qui fidem Christi in ea regione promovere student, communi consilio statuerunt quæstionem hanc deferre ad solidam Petram, & Petri Cathedram consulere, num istiusmodi usuræ in conversis ad Christi fidem tolerari possint. Qui tunc Summus erat Pontifex Innocentius X. discussionem istam Sacre Cardinalium Congregationi delegavit, quæ indiscriminatim ad triginta pro centum usuras reprobavit, cum ejusmodi pericula pro rerum & personarum diversitate admodum inæqualia sint: sed judicavit præter titulos damni emergentis, vel lucri cessantis, posse insuper conveniri ac exigi compensationem probabilem, quæ proportionem habeat cum ejusmodi periculis, quæ si contingant, deterior fiet creditoris conditio. Decretum istud sibi exhibitum autoritate Apostolica confirmavit Innocentius X. Pontifex, & refertur à Ludovico Bancel Dominicano Theologiæ Professore.]

XI. De interesse lucri cessantis, quod possit in mutuo exigere, communis est graviorum Doctorum consensus, Ostiensis, Panormitani, Joannis Andreae, Sylvestri, Caietani, Conradi, Adriani & aliorum quos citant & sequuntur Navarra, Bonacina, Lessius, Covarruvias lib. 3. variarum resolut. cap. 4. Gravis quidem Author Dominicus Soto lib. 6. de justit. quæst. 1. declarat se hanc opinionem non improbare, præferre tamen oppositam negantem esse habendam ullam rationem lucri cessantis, quam ante ipsum propugnaverat Innocentius. Sed sive Doctorum non minoris ponderis ac meriti multò ampliorem multitudinem, sive rationum momenta expendantur, satis perspicuum est, non posse citra injustiam hinc excludi lucrum cessans: qui enim lucrum petit sibi compensari, nihil petit quàm justam, sibi que ex collato in alium beneficio debitam indemnitàtem. Ex ipsis Juris naturalis regulis haustum est quod sacri Canones declarant, officium suum nemini debere esse damnosum. Ipsaque lex *Ne liberalitate*, D. de re judic. decernit, ne liberalitate sua quis de inopia periclitetur. Ille verò qui privatur mediis ad lucrum aliquod justum destinatis, indubitatè jacturam futuri boni patitur, & deteriolem conditionem incurrit, & consequenter jus habet petendæ indemnitàtis, si de illa convenit ab exordio cum illo cujus rogatu se isto ad destinatum lucrum medio spoliavit. Secundò pecunia quæ mutuo datur, quatenus subest destinationi ad lucrativum negotium, simulque ipsius destinantis industriæ, pluris valet, quàm ipsa eadem per se tantùm spectata, cum in illa priori consideratione sit principi-

pium & semen sperati lucri, idque in se virtute continens lucrum. Igitur sic spectata plus valet quam seorsum spectata, & divisim ab illo destinato emolumento. Tertio negari non potest, spem illam lucri efficaciter destinari esse pretio aestimabilem, cum constet apud omnes, spem lucri, seu quod idem est, speratum lucrum, justo pretio vendi posse, ut constat in Jure de venditione futuri jactus retis, l. *Si jactum*, D. de actionib. empti. Idemque de fructu agrorum futuro, de fœcibus pecorum nondum editis. Quarto par debet esse ratio damni & lucri; contrariorum enim eadem est disciplina. Itaque par debet esse damni & lucri aestimatio. At concedunt Innocentius & Soto, quando ex mutuo damnum aliquod futurum formidatur, licere de eo compensando pacisci. Ergo licet pariter quando speratur lucrum, si spes rationabilis sit. Quinto, quia amissio boni rationabiliter sperati computatur inter damna, & proinde jure merito tenere locum potest damni emergentis, quod à compensatione mutui duo illi Doctores non repellunt. Sexto ex eo quod illi fatentur, licitum esse pacisci de lucro cessante quancumque aliquis per vim aut fraudem mutuum dare compellitur, concludi facile potest, licitum quoque esse ita pacisci, nullam etiam vim, aut fraude adhibita. Vel enim pactio de compensando lucro cessante justa est, vel usuraria. Si justa, ergo licita: si injusta & usuraria, ergo absolute illicita, & ideo prohibenda quoque homini per vim aut fraudem circumvento, vel compulsio. Illa enim compulsio valorem non auget, nec pretium rei mutuatae. Cumque usura sit jure naturæ illicita, nullus prætextus coactionis potest illam justificare, sed solum interesse lucri vel damni. Proinde si interesse lucri accedens ad mutuum libertate plena contractum, censetur illicitum, non minus erit illicitum etiam oppressa libertate. Septimo, si quis me roget ne laborem, vel ut instrumenta artis meæ sibi commodem, quanvis mihi liberum sit vel recusare, vel acquiescere; si tamen acquiescere lubet, possum cum rogante pacisci de præstando mihi lucro quod ex meo labore consequi sperabam. Idem igitur in libero mutuo, quod in libero commodato statuendum; cum inter se communita hæc habeant, quod gratuito fiant, & quod celebrentur ambo in gratiam recipientis.

XII. Secluso autem interesse damni aut lucri, necnon pœnâ pecuniariâ, vel inter partes conventâ, vel à Judice decreta ob culpabilem moram, adeo Jura reprobant aliquid ultra sortem peti, ut leges simul Ecclesiasticæ & Imperiales decernant nefas esse creditori fructus obnoxii sibi pignoris percipere, nisi cum pari & æquivalente fortis diminutione, cap. *Ex literis*, de jurejur. & l. 1. C. de distract. pignor. Ergo pari, imò fortiori jure, quidquid fenerator aliunde ex minus sibi obnoxii debitoris bonis exigit, computandum est in fortis ipsius parem diminutionem.

XIII. Ut autem mutuator licite possit id quod sua interest in pactum deducere, tres quæ sequuntur conditiones necesse est concurrere. Prima

est, ut mutuum sit verè causa damni emergentis, aut lucri cessantis: verbi causâ, ut pecuniam destinatam negotiationi, vel emptioni rei frugiferæ subtraham ab illa destinatione, eo quòd tibi mutuem. Nec id solum, sed requiritur insuper, ut non habeam aliam penes me otiosam pecuniam, quam possim substituere in eundem usum, ad quem priorem destinaveram pecuniam, quam tibi do mutuo: si enim par alia pecunia mihi restet, cessabit prætextus lucri cessantis, aut emergentis damni, cum facillè possim illud interesse reparare impendendo in hoc ipsum eam quæ mihi superest, pecuniam otiosam. Ad hoc tamen non est necesse illam pecuniam computare, quæ in alios eventus rationabiliter seposita est, ut rectè notat Navarra capite 17. num. 212. qualis est illa quæ reservatur ad alimenta & provisiones familiae, ad filiorum dotem, ad emendam præfecturam, vel officium, ad casus fortuitos, quos prudens & commodus paterfamilias debet præcavere, ne inopinatè ingruente aliquo eorum opprimatur, ut sunt morbi privati, incendia, bella, epidemia, occurrentia litigia, longinquæ profectioes. Secunda conditio est, ut mindis lucrum exigas, quàm quod ex tua destinatione sperare poteris; siquidem deducenda est laborum & expensarum aestimatio, & quanti minoris valet id quod futurum atque incertum est, quàm quod certum est & præsens. Tertia demùm conditio est, ut lucri cessantis compensatio non exigatur statim dato mutuo, sed post conveniens intervallum: ut si ex mutuo centum aureorum debeantur mihi octo lucri cessantis, non paciscar octo statim mihi solvi; alioqui enim jam reipsa non mutuo centum, sed solum nonaginta duos aureos: & tamen non minus ex illa imminuta summa referrem nomine interesse, quàm si mutualsem centum. Medina de usur. quæst. 3. §. *Septima conditio*, Lessius cap. 20. dub. 11. num. 99.

XIV. Hic admonendos duco & poenitentes, & Confessarios, plerumque fieri, ut homines per cæcum sui amorem decipiant alios, atque etiam seipfos falsis prætextibus, quibus suas obvelant usuras ad excusandas excusationes in peccatis. Unde Sanctus Papa Gregorius 1. parte Pastoralis, capite 9. ait: *Sape sibi de se mens ipsa mentitur*. Multi quippe fundant interesse in hoc, quod possent creditam pecuniam exponere legitimo alieni lucro; cum tamen nullum ad id habeant, aut habuerint efficax propositum, aut etiam repugnantem habeant voluntatem ob pericula quæ reformidant. Isti quidem identidem affirmant, se nunquam commissuros, ut suæ pecuniæ arcis otiosæ includantur; cum tamen aut solum intendant ex mutuo lucrum, vel saltem de aliis lucrandi modis nihil certò ac efficaciter proponant, nisi fortè solo illo casu, quo fidi debitores non occurrerent, quibus tunc suam pecuniam cum fenore credant. Illud propositum est planè præposterum, nec potest fundare lucrum cessans. Ut enim verè obtendi possit cessans lucrum, necesse est ante mutuum præcessisse completam & efficacem voluntatem aliis negotiis licitis & lucratoriis pecuniam

cuniam istam impendendi, quam postmodum rogor alii mutuo credere. Idque aded certum est, ut Toletus libro 3. cap. 32. num. 2. & 3. asserat omnes hac in re Doctores convenire. Et tamen eorum plerique qui lucrum cessans prætexerunt, recusare solent occurrentes occasiones illius lucri, quod sibi cessare prætexunt, quales sunt prædiorum frugiferorum empriones, frugum aut fructuum mercimonia, veræ, nec fucata cum mercatoribus societates, aut census perpetui; quia videlicet in hoc unum, aut certe privariò intendunt, ut lucrum specioso & fallaci prætextu reportent ex mutuo cum certissima mutuatæ sortis recuperatione, quæ magna est avaritiæ illecebra.

XV. In pignoribus quoque & hypothecis contrahitur etiam palliatum scenus, ut sit in pacto legis commissoriæ, quod debitorem amissioni pignoris adstringit, transfertque illud in creditorem, si tempore præstituto non solverit. Jubent verò leges pignus distrahi, & ex ejus pretio summam debitam deduci, quæ creditori satisfiat, necnon distractionis impensas; totum verò residuum restitui debitori. Pactum legis commissoriæ circa pignora damnatur in utroque Jure, cap. 1. & 2. de usur. & l. 1. & 2. C. de pignorat. actione. Verum duobus casibus Canones permittunt creditori fructus pignoris percipere sine sortis diminutione. Primus est, si dominus feudi pro debita sibi à vassallo pensione sumat in hypothecam ipsum feudale prædium; non enim quos inde fructus capiet, conferre tenebitur in sortem, cap. 1. & cap. *Conquestus*, de usur. & cap. 1. de feudis. Ex quo enim feudum in manus Domini directi recidit, spectant ad ejus dominium fructus ex jure feudali. Secundus casus est in pignore dotali, quod socer genero assignavit. Potest enim gener fructus sine dotis diminutione percipere pro sustentendis oneribus matrimonii, cap. *Salubriter*, eod. tit. Ulterius addit Soto de justit. lib. 6. quæst. 1. art. 2. idem juris esse in vidua, quæ mortuo viro suam nondum dotem recepit, ut possit ad onera viduitatis sustinenda fructibus feudalis hypothecæ sine ulla dotis deductione. Cæteroque fructus quos creditor ex pignore percipit, computandi sunt in sortis diminutionem, cap. 1. & d. cap. *Salubriter*, de usuris.

XVI. Denique hoc sciendum, prohibitum esse ab utroque Jure, Ecclesiastico & Civili, usuras nondum persolutas in sortem convertere, l. *Ulnullo modo*, C. de usur. & Pii V. constitutio de censibus idem prohibet, ne census autea constitutus augeatur ex pensionibus debitis quidem, sed non solutis, quanvis ex jam solutis augeri possit. Navarra quidem, Azorius, Bonacina de contractib. disput. 3. quæst. 4. num. 40. aliique Doctores asserunt istam prohibitionem non esse juris naturæ, sed dumtaxat positivi in æquitate fundati, ne censuarii hujusmodi accessionibus supererescensibus opprimantur. Quæ prohibitio dum viget, obligat secundum conscientiam, sicut & aliæ juris positivi dispositiones, de quibus pronunciat Apostolus Rom. 13. *Qui potestati resistit, ordinationi Dei resistit. Idco necessitate subdici.*

effote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. Usuras usuris supernascentes vocant Græci Anatocismum.

XVII. Plerumque usuvenit, ut novus creditor alienum mutuum suâ pecuniâ exsolvendo, subrogetur in jus & nomen prioris creditoris, qui justo titulo lucri cessantis, vel emergentis damni usuras ex mutuo reportabat, quique novo isti creditori qui id mutuum exsolvit, omni jure suo cedit: quæritur an vi hujus cessionis licitum sit subrogato huic creditori easdem usuras circa mutuarium continuare? Videbitur forsan alicui hoc ei licere, tanquam successori ac cessionario prioris creditoris qui eas licite exigebat, juxta communem utriusque Juris regulam: *Qui in jus alterius succedit, eodem quo ille jure uti debet.* Cæterum contrarium prorsus statuendum, nisi novus iste creditor similiter patiatur lucri, vel damni interesse. Cùm enim jus illud quod pristino creditori competebat, sit penitus per solutionem extinctum, non potest in subrogatum creditorem transmitti, secundum alteram istam Juris regulam: *Nemo plus juris in alium transferre potest, quàm ipse habet,* cap. *Nemo potest,* de regul. jur. in 6. & 1. *Nemo plus juris,* D. eod. Caput istud concludo legis tum Romanæ, tum Francicæ prohibitione. Justinianus non committit ut tutores & curatores (in quibus erat plausibilior usurarum prætextus) minorum pecunias usuris exponant, sic enim novellâ 72. §. *Quoniam,* sancit: *Quoniam autem videmus curatores, quicunque Dei memoriam habent, ad curam difficulter accedere propter fœneratorum necessitatem, sancimus nullam necessitatem ex legibus esse curatoribus minorum pecunias fœnerari, sed cautè reponere & reservare.* Successit posterior novella Basilii Macedonis, prohibens tutoribus & curatoribus minorum & pupillorum pecuniam fœnerari dare. Deinde altera Leonis cognomento Philosophi, qui patri Basilio successit, quâ proficitur pupillares has usuras divina lege vetitas esse: permittit tamen generaliter usuras, quemadmodum alia mala publicè tolerantur, ut Judaïci cultus, lupanaria, eo quòd inopes urgente necessitate non aliam possent nancisci pecuniam nisi fœnebrem. His subijcio Henrici III. Gallicanæ Sanctionem in Comitibus Blesensibus, art. 202. *Omnibus cujuscumque sexus & conditionis inhibemus usuras exercere, ac pecuniam fœnerari mutuari vel lucro, sub pœna pro prima vice honoraria petenda veniæ, & exilii, & gravis pecuniaria multationis, cujus quarta pars denunciatoribus adjudicabitur. Pro secunda autem vice pœna corporæ & generalis bonorum confiscatio instigetur. Quibus iisdem pœnis subjacere decernimus etiam proxenas & mediatores usurarum.*